

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΑΠΟΥΛΑΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΑΣ ΦΛΑΜΙΑΤΟΣ

Οί πρωτομάρτυρες (καί θύματα)
του 'Ελλαδικού κράτους¹

ΥΠΑΡΧΕΙ μιά πολύ διαφορετική, από τίς γνωστές, καί πάρα πολύ ενδιαφέρουσα, μοναδική, θά έλεγα, εκτίμηση τής 'Ιστορίας γιά τήν κατάσταση πού επικράτησε στό 'Ελλαδικό κρατίδιο μετά τήν δολοφονία του κυβερνήτη 'Ιωάννη Καποδίστρια. 'Η εκτίμηση αυτή είναι αποτέλεσμα συγκριτικής μελέτης τής 'Ελλαδικής Πολιτείας καί τής 'Αγγλοκρατούμενης πολιτείας τών 'Ιονίων Νήσων, πού λειτουργούν, όπως είναι γνωστό, παραλλήλως, τήν ίδια εποχή.

Τελείως άγνωστη ή θεώρηση αυτή στους ιστορικούς τής περιόδου, άποκαλύφθηκε σέ μένα υπό του Κοσμᾶ Φλαμιάτου, ού καί τήν μνήμην έπιτελοῦμεν, μετά του Χριστοφόρου Παναγιωτοπούλου, του έπιλεγόμενου Παπουλάκου, οί όποιοι, όταν δέν άγνοοῦνται υπό τών ιστορικῶν, λαιδοροῦνται καί χλευάζονται.

Καί είναι, φίλοι μου, ανεξίτηλο στίγμα γιά τήν ιστορική επιστήμη, καί βεβαίως γιά τούς ιστορικούς καί τούς μελετητές τής έ-

1. 'Ομιλία πού όργάνωσε ό πολιτιστικός όμιλος «Οί ρίζες» καί έγινε στόν «Παρνασσό» στήν 'Αθήνα 20 Μαΐου 1986. Γιά τή Θεολογική σημασία του έργου του Παπουλάκου μίλησε ό καθηγητής του Πανεπιστημίου π. Γεώργιος Μεταλληνός. Τήν ίδια όμιλία έκαμα καί στό «Σήμαντρο» στόν Χολαργό 'Αττικής 10 Νοεμβρίου 1986. Δημοσιεύτηκε στό περ. «Σάλπιγξ 'Ορθοδοξίας», τεύχ. 'Ιανουαρίου-Αυγούστου 1987.

ποχής εκείνης, νά άγνοοῦνται καί νά χλευάζονται οί πρωτομάρτυρες (καί θύματα) του 'Ελλαδικού κράτους, εκείνοι, δηλαδή, πού πέθαναν στά μπουντρούμια γιά μιά όρθόδοξη 'Ελλάδα, γιά μιά ζωντανή καί έλεύθερη 'Εκκλησία, σέ εποχή άποθηριώσεως του Γραικυλισμου, έθελοδοουλίας καί ύποταγής. Σ' αυτή τήν εποχή ό Κοσμάς Φλαμιάτος καί ό Χριστόφορος Παπουλάκος παρέμειναν άπροσκύνητοι καί άγωνιζόμενοι άχρι θανάτου, 'Ομολογητές καί Μάρτυρες, έμπνεόμενοι από τό πνεῦμα τών προπατόρων καί τής άγίας παράδοσης του Γένους.

Νά, λοιπόν, πού από μιά άποψη, θά συμφωνήσω άπόψε μέ τούς δολίους καί κριματισμένους εκείνους, πού ζητοῦν, τά τελευταία χρόνια, νά ξαναγράψουμε τήν 'Ιστορία μας. 'Οχι, βεβαίως, μέ τό πνεῦμα πού αυτοί όμιλοῦν, τής διαστροφής καί τής άπάτης, τής παραχαράξεως, αλλά τής 'Αλήθειας. Γιατί σέ μιά εποχή πρωτοφανών άθλιότητων καί διωγμών, πώς μπορεί νά ύπάρξει άντικειμενική εκτίμηση τής καταστάσεως, χωρίς εκείνους πού έδωσαν εκουσίως τήν ίδια τους τή ζωή επικεφαλής τής άντιστάσεως του προδομένου λαοῦ κατά τής άποθηριωμένης ξενομανίας, χωρίς, δηλαδή, τόν Κοσμᾶ Φλαμιάτο καί τόν Χριστόφορον Παπουλάκο;

'Αλλά αυτοί, άγαπητοί μου, οί δόλιοι καί κριματισμένοι μέ τά λαϊκίστικα ντέρτια, πού έχουν αναγάγει τήν άπάτην σέ βάρος του λαοῦ, σέ έπιστήμη, άφοῦ τόσα χρόνια δέν μόρεσαν νά δαγκάσουν τό χέρι τής 'Ορθοδοξίας, έρχονται τώρα, ύποκριτικώς καί σατανικώς νά τό φιλήσουν μετά τών συνοδοιπόρων των, πού έχουν έδρες, αξιώματα καί θέσεις στήν 'Εκκλησία καί τήν Πολιτεία, αλλά καί σ' αυτό άκόμα, τό άπόρθητο, ύποτίθεται, κάστρο τής 'Ορθοδοξίας, τόν μοναχικό βίο.

Μελετώντας τόν γραπτό λόγο του Κοσμᾶ Φλαμιάτου, μέ τόν όποιον, παραλλήλως πρós τόν προφορικόν, έμάχετο, έχουμε, πράγματι, μιά τελείως άντίθετη, από τήν καθιερωμένη, άντίληψη τής πραγματικότητας όσον άφορά τά άποτελέσματα τής επαναστάσεως καί τήν ποιότητα ζωής, πού βία επικράτησε στό 'Ελλαδικό εκείνο κρατίδιο. 'Η εϋφυής άντιπαράθεση τούτου μέ εκείνο τής 'Επτανήσου, πού επιτυχώς επιχειρεί ό Κοσμάς Φλαμιάτος, χωρίς φτιασίδα καί ύποπτες ώραιοποιήσεις, πού συχνά φορτίζονται καί συναισθηματικά, άνάλογα μέ τήν περίπτωση καί τίς άντιλήψεις, άποτελεί τήν πιό άσφαλῆ μέθοδο καί έγγύηση γιά τήν ιστορική έπιστήμη.

Βλέπουμε, λοιπόν, εκεί ταυτόσημα γεγονότα νά συμβαίνουν

καί ἐδῶ καί στήν Ἰόνιον Πολιτεία. Βλέπουμε τά ἴδια συμπτώματα, τά ἴδια καρκινώματα, πού ἀποθηριώθηκαν στήν ἐποχή μας, νά κάνουν τότε τήν ἐμφάνισή τους ὑπό τούς ἐκκωφαντικούς τυμπανισμούς τῶν Γραικύλων καί τῆς Βαυαροκρατίας. Πολύ συνοπτικά: Ἐκκομμένη ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἡ Ἑλλαδική Ἐκκλησία, ἀκομμένη οὐσιαστικῶς καί ἡ Ἰόνιος Πολιτεία. Ὑποταγή τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας στόν Καίσαρα, στό κράτος, ὑποταγή καί ἐκείνης τῶν Ἰονίων Νήσων. Διασυρμός τοῦ κλήρου ἐκεῖ, διασυρμός κι ἐδῶ. Θάνατος τῆς Παραδόσεως ἐκεῖ, θάνατος κι ἐδῶ. Ξένος ἡγεμών ἐκεῖ, ξένος κι ἐδῶ. Ἀνθελληνική, φράγκικη παιδεία ἐκεῖ, ἀνθελληνική, φράγκικη καί ἐδῶ. Ἄγριος διωγμός τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐκεῖ, ἄγριος διωγμός κι ἐδῶ. Ἡ αὐτή μοίρα τῶν πατριωτῶν καί ἐδῶ καί ἐκεῖ. Ἡ πολιτική μας ἱστορία εἶναι γραμμένη ἀπό ἐρασιτέχνες πού ἰχνογραφοῦν τά γεγονότα στά ἐξωτερικά τους χαρακτηριστικά ἢ ἐξυπηρετοῦν σκοπιμότητες.

Τά ἀνθελληνικά σχολικά βιβλία, ἡ γελοιοποίηση τοῦ κλήρου διά θεατρικῶν παραστάσεων, ἐκδηλώσεις τῶν νέων ἐναντίον τῶν γονέων των, ἀνταρσία κατά τῶν θεσμῶν, ἀθεϊστικά συμπτώματα, ἀλλοίωση τῶν φυλετικῶν μας χαρακτηριστικῶν, ἀκόμα καί τό φράγκικο ἡμερολόγιο, πού ἐπεβλήθη ἀργότερα, ἄρχισαν ἀπό τότε νά δηλητηριάζουν τή ζωή τοῦ ἔθνους. Ὅλα αὐτά ἐπισημαίνονται σαφῶς ὑπό τοῦ Κοσμᾶ Φλαμιᾶτου, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ, μετὰ ἀπό σέ βάθος ἀνάλυση τῆς καταστάσεως, στό Ἑλλαδικό καί τό κράτος τῆς Ἰονίου Πολιτείας, ὅτι καί ἐδῶ καί ἐκεῖ ὑπῆρχε οὐσιαστικῶς ἡ ἴδια διοίκηση. Πάρα πολύ συχνά μάλιστα νομίζει κανεῖς, ὅτι τώρα, σήμερα γράφτηκαν γιά μᾶς. Εἶχε ὄντως προφητική διαίσθηση καί ὀξυτάτη σκέψη καί παρατηρητικότητα. Γράφει: «Ὁ πλέον εὐστοχος, καταλληλότερος καί δελεαστικώτερος τρόπος, τόν ὁποῖον ἀπ' ἀρχῆς ἐπενόησε (ἢ ἐκ τῆς Ἀγγλίας ἐπιβουλή)... ἐστὶ τό πνεῦμα τῆς ἀναρχίας, ὑπό τό ὄνομα τῆς ἐλευθερίας. Τοῦτο ἐνεργεῖ καί φέρεי βαθμηδόν καί κατά μικρόν πρῶτον μὲν ὑπό τό πρόσχημα τοῦ Συντάγματος, ἔπειτα δέ τῆς Δημοκρατίας, καί τότε δι' αὐτῆς τοὺς ἐμφυλίους πολέμους... τό πνεῦμα (τῆς) ἀθείας, τό πνεῦμα τῆς ἀναρχίας, τήν ἀφορμὴν καί τό σκάνδαλον πάσης κακίας...».

Τό Σύνταγμα τοῦ 1843 ἀποκαλεῖ «Σατανικόν» καί τό δικαιολογεῖ ἀπολύτως ἐπιχειρώντας ἀνάλυση τοῦ θέματος καί ἐδῶ καί ἄλλοῦ. Σήμερα αὐτό ἡγεῖ ἀσχημα καί ἴσως προκαλεῖ καί μάλιστα ὑπό τό πνεῦμα ἐκεῖνο τῆς ἐξεγέρσεως τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843. Ἄλλά θά πρέπει νά γνωρίζουμε, ὅτι ἦταν νέοι, ξένοι, εἰσαγόμενοι

θεσμοί, πού ἐπληξαν θανάσιμα τό κοινοτικό καί κοινοβιακό φρόνημα καί ἰδεῶδες τῆς δικῆς μας παράδοσης, πού, παρά τίς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες, λειτούργησε ἄριστα κατά τούς χρόνους τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Γένους καί τό κράτησε ὄρθιο, ζωντανό καί χυμῶδες ὡς τήν εὐλογημένη ἐπανάσταση. Ἦταν, λοιπόν, μιά ἀντίσταση κατά τῆς εἰσαγωγῆς ξένων θεσμῶν, γιά τήν προστασία τῆς κοινοτικῆς καί κοινοβιακῆς ἀγάπης καί ἀδελφοσύνης μέσα στοὺς κόλπους τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, χωρίς τήν ὁποία δέν νοεῖται. Ὑπερασπίζεται τόν Καποδίστρια ὁ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος καί θρηνεῖ γιά τόν χαμό του, πιστεύει δέ ὅτι δολοφονήθηκε, διὰ χειρός Ἑλλήνων, ὅπως εἶναι γνωστό, βέβαια, ἀλλά τῇ ὑποκινήσει ξένων. «Ὑπό τό πρόσχημα τῆς ἐλευθερίας», γράφει, διαπράχτηκαν πολλά ἐγκλήματα. Καί γνωρίζουμε καί μεῖς σήμερα πῶς δέν ἔχει ἄδικο. Γνωρίζουμε, ἐπίσης, καί κάτι ἀκόμα, πού γράφει ὁ Φλαμιᾶτος, ὅτι «Ἡ πολυτέλεια καί ἡ διαφθορά... παύουν τό αἶσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ καί τόν ὑπέρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ζῆλον, καί φέρουν ἀναποφεύκτως... τήν ἰδιοτέλειαν, καί (καθιστοῦν τοὺς ἀνθρώπους) ἐπιρρεπεῖς εἰς τὰς κοινὰς προδοσίας...».

Κατακεραυνώνει ὁ Φλαμιᾶτος «τόν ψευδώνυμον φωτισμόν τῆς Δύσεως» καί τοὺς ψευδοδιαφωτιστές Ἕλληνες πού γυρίζουν φραγεμένοι ἀπό τήν Εὐρώπη, τά ἀνθελληνικά σχολεῖα στά Ἐπτάνησα καί στήν ὀθωνικήν Ἑλλάδα καί μέ ἐκδηλη θλίψη ἐπανερχεται συχνά στόν δολοφονημένο κυβερνήτη, ἡ ἐκλογή τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξε ἡ μεγαλύτερη ἐπιτυχία τῆς ἐπαναστάσεως. Τό γεγονός καί μόνο, ὅτι μεσοῦσης τῆς Ἀντιβασιλείας καί τῆς Βασιλείας θρηνεῖ τό χαμό του, ἐξαίρει τήν προσωπικότητά του καί τό ἔργο του καί καταγγέλλει δημοσίως ὡς ἠθικούς αὐτουργοὺς τοὺς Ἄγγλους, δείχνει τήν πνευματική του λεβεντιά, τήν τόλμη καί τό ἦθος, ἀλλά καί τήν πολιτική του σκέψη, ὅτι «ἐκείνοι πού σκότωσαν τόν Καποδίστρια σκότωσαν τήν Ἑλλάδα». Γι' αὐτό ἀπό τό φόνου τοῦτο δέν συνῆλθε ἀκόμα τό ἔθνος. Κι αὐτό τό φόνου πληρώνουμε σήμερα.

Κατά τόν Κοσμᾶ Φλαμιᾶτο μετὰ τήν ἐπανάσταση, ἔγινε ἀπλή μεταβίβαση τῆς ἐξουσίας ἀπό τοὺς Ὀθωμανοὺς στοὺς Εὐρωπαίους «προστάτες» καί ἀφανῶς στήν Ἀγγλία πού, αὐτοκρατορία τότε, κυβερνοῦσε τόν κόσμου. Ἔτσι ἡ δουλεία συνεχίστηκε ὑπό ἄλλο —πολυτελές, ἂν θέλετε— ἔνδυμα, μέ τήν ἄμεση καί ἀπροκάλυπτη συμπαράσταση τῶν Γραικύλων, τῶν «ψευδώνυμων φάτων» καί τῆς «ψευδώνυμου ἐλευθερίας». Γράφει ὁ Μακρυγιάννης: «Διὰ

νά γνωρίσω... μέ τί δικαιοσύνη θ' ἄρμενίσωμεν... τοῦ λέγω τοῦ Ἄιντέκ "τούτους τοὺς ἄλλους τοὺς τρανοὺς τί θά τοὺς κάμετε;" —Θά τοὺς δώσουμεν ἓνα κόκκαλο ξερό καί νά τραβοῦνε ὅσο τελειώσουνε αὐτῆνοι καί τά δόντια τους... "Ὅ,τι σᾶς λένε αὐτό θά κάμετε καί γνωῶμες δέν μπορεῖτε νά δώσετε, ὅτι ἡ Μπαυαρία ἔχει τριάντα χιλιάδες μπαγενέτα καί φέρνει ἐδῶ καί σᾶς ὑποτάζει...».

Ἡ ἀπειλή θυμίζει τόν ἀδίστακτο ἐκβιασμό τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς Μηλίους.

Συνεχίζω μέ Μακρυγιάννη: «Μᾶς πῆραν τήν ματοκυλισμένη μας γῆς, τήν ἀγόρασαν ἀπό ἴνα γρόσι τό στρέμμα, καί βάλαν ἐμᾶς μέ τ' ἀλέτρι καί τραβοῦμεν τό γενί καί βγάνομεν τῶν συγγενῶν μας τά κόκκαλα καί οἱ ἀφεντάδες μας περπατοῦνε μέ τίς καρότζες τους, καί οἱ ἀγωνισταί δέν ἔχουν οὔτε γουμάρι· καί ξυπόλυτοι καί γυμνοί διακονεῦουν εἰς τά σοκάκια...».

«...Πῆραν τά καλύτερα ὑποστακτικά, τίς καλύτερες θέσεις... στά ὑπουργεῖα βαριοῦς μιστοῦς... ἀφεντάδες αὐτῆνοι· ὅπου νά πᾶνε οἱ Ἕλληνες ὄλο ξυλιές τρῶνε...».

Εἶδαμε σαφῶς ἄλλωστε, ὅτι καί στό Ἑλλαδικό καί στό κράτος τῶν Ἴονίων Νήσων ἐπικρατεῖ ἡ ἴδια κτηνωδία σέ βάρος τοῦ ἔθνους καί τοῦ λαοῦ, τῆς πίστεώς του τῆς ὀρθόδοξης καί τῆς ἀγίας παράδοσης τοῦ Γένους. Κατά τά ἄλλα ὑπάρχουν ὅλα τά ἀπαιτούμενα «δικαιολογητικά». Ψευδώνυμη ἐλευθερία καί ἀνεξαρτησία, κοινοβούλια καί Σύνταγμα, πού τό ἔχουμε ἀλλάξει καί ἀναθεωρήσει κι ἐγώ δέ ξέρω πόσες φορές ἀπό τόν πολύ σεβασμό πού τοῦ ἔχουμε.

Περίεργες, φίλοι μου, συμβιώσεις ἢ ἱστορίες γιά ἀγρίους, πού ὑπό διάφορες παραλλαγές συνεχίζονται ἔκτοτε.

Μία ἄλλη παρατήρηση, νομίζω ἀπαραίτητη, εἶναι τούτη: ὅ,τι συμβαίνει στό νεοσύστατο Ἑλλαδικό κρατίδιο δέν εἶναι πρωτοφανές καί δέν πρέπει ἀσφαλῶς, νά μᾶς ἐκπλήσει, γιατί ἀναμενόταν, ὅπως ὁ τυφώνας πού ἔχει δώσει τό στίγμα του. Εἶναι, δηλαδή, οἱ ἴδιες ἐκεῖνες δυνάμεις τῶν ψευδωνύμων φώτων, τῶν ψευτοπροοδευτικῶν καί τῶν ψευτοδιαφωτιστῶν, πού ταλάνιζαν τό ὑπόδουλο Γένος καί κατά τοὺς ἀνελέητους χρόνους τῆς αἰχμαλωσίας του καί πού τώρα εἰσβάλλουν καί αὐτές στό κρατίδιο ἐκεῖνο μαζί μέ τοὺς ξένους καί ἀφοῦ τό ἀποκόψουν τελείως ἀπό τή θηλή τῆς μάνας του, τό ἀπογαλακτίσουν καί τό ἀποπροσανατολίσουν, τοῦ ἐπιβάλλουν συστηματική ἀγωγή ἀλλοτριώσεως τῆς ψυχῆς του, τῆς φυλετικῆς του φυσιογνωμίας. Εἶναι ἡ ἀποθηρίωση τοῦ Γραικυλισμοῦ.

Εἶναι ὁ ἀπεμπολισμός τῆς Μητρὸς Ἑκκλησίας, ἡ δημιουργία ἀυτοκέφαλῆς Ἑλλαδικῆς μέ κεφαλή —ὀρθόδοξη αὐτή— καθολικό βασιλιά καί προτεστάντισσα βασίλισσα.

Τό κρατίδιον ἐκεῖνο, ἀγνώμον καί ἐχθρικό, καθ' ὅτι τελείως ἔξενον πρὸς τοὺς ὑπηκόους του, εἰσαγόμενο, τέλειον τῆς Ἑσπερίας ἐξάμβλωμα, τυραννικό, βάρβαρο, μέ ἀνθελληνική καί ὀλοκληρωτική δομή καί νοοτροπία, «Λουθηροκαλβινικό» καί «παπικό», φράγκικο, πού συνεχίζει καί σήμερα νά εἶναι, μέ ἔβλημά του τήν ξενομανία, τήν ὁποία προβάλλει ἔκτοτε μέ ὑπερηφάνεια καί συγκίνηση, ὅπως ὁ πίθηκος τοὺς ἄθλους του στό βασίλειο τῆς ζούγκλας, θά ἀνδρωθεῖ κάποτε, ἀλλά στήν οὐσία του θά παραμείνει αὐτό πού ἦταν στήν ἀρχή: χωρίς παράδοση, χωρίς ρίζες, στὸν ἀέρα.

Γι' αὐτό ὁ Ἴων Δραγούμης θά γράψει: «Τότε —ἀφοῦ θά ἔχη ξαναχυθῆ ἡ ψυχὴ μας σά μέσα σέ χυτήριο— θά βροῦμε τή γραμμὴ τῆς ζωῆς μας τῆ γνήσια καί τότε θά ἔρθῃ ὁ καιρὸς νά ἀναβρῦση ἀπὸ τά σωθικά μας ὁ νέος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, ὁ ἀληθινός, ὁ δικὸς μας...».

Θά ἀναφέρουμε ἐδῶ καί μίαν ἄλλη γνώμη τοῦ Ἴωνος Δραγούμη, νομίζουμε πολὺ χρήσιμη. Γράφει ὁ Ἴων: «Οἱ Ἕλληνες πρὶν ἀπὸ τό 1821 εἶχαν... ἓνα ἰδανικό... νά ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τοὺς Τούρκους καί νά τοὺς ξαναπάρουν τήν Πόλη. Ὑστερα ἀπὸ τό 1821 συλλογίστηκαν νά ρίξουν κάτω διάφορα εἶδωλα... εἶδαν τοὺς Εὐρωπαίους, ἔφεραν... νέα συστήματα νά κυβερνοῦν τά κοινά πράγματα... Κ' ἔγινε μιά μεγάλη ἐπανάσταση... παρά ἡ ἐπανάσταση πού εἶχε γίνει ἐναντίον τοῦ σουλτάνου. Καί ἀφοῦ ἀναποδογυρίζονταν σιγά - σιγά ὅλα τίποτε δέν ἔμεινε στή θέση του καί ἔτσι βρισκόμαστε τώρα, χωρίς νά μπορούμε ναῦροῦμε τή νέα μορφή μας, τό καταστάλαγμα μας, τῆ μορφή πού μᾶς πρέπει, ἀφοῦ εἴμαστε Ἕλληνες καί ὄχι Κινέζοι ἢ Βούλγαροι. — Κοιταζόμεστε καί μελετιούμεστε καί στενοχωριούμεστε καί φονάζουμε καί ὁ καθένας γυρεύει ναῦρῃ τό χαρακτηρισμό του, τόν ἑαυτό του, τί εἶναι καί πού πηγαίνει, καί δέν μπορεῖ, γιατί ὅλα εἶναι μεπερδεμένα... — Ποῦ ναῦρεθῆ τό ἑλληνικό ἰδανικό ἀνάμεσα σέ τόση ἀνακατοσουρά;» (Ἡ Ἑλληνισμὸς μου καί οἱ Ἕλληνες 1903-1909, Ἀθήναι 1976, σ.σ. 23-24).

Πολλά πράγματα, φίλοι μου, πού τά νομίζουμε σημερινά, ἔχουν πολὺ παλαιάν ἱστορία. Μέ μίαν ὅμως διαφορὰ: ὅτι τότε ἦταν πανίσχυροι οἱ θεσμοὶ καί λειτουργοῦσαν οἱ ἀνασταλτικὲς δυνά-

μεις του ἔθνους, ἐνῶ σήμερα —γιά νά θυμηθοῦμε τόν Δραγούμη— «Ποῦ ναῦρεθῆ τό ἑλληνικό ἰδανικό ἀνάμεσα σέ τόση ἀνακατοσου-
ρα;» Ἄνάμεσα σέ τόση θολοκουλτούρα;

Ἄν θέλαμε, φίλοι μου, νά συνοψίσουμε ὅ,τι συνέβη στό Ἑλ-
λαδικό ἐκεῖνο κρατίδιο, θά ἐλέγαμε —καί δέν νομίζω ὅτι θά εἶμα-
στε ἔξω ἀπό τά πράγματα— ὅτι ἐπάθαμε ὅ,τι ἐφοβήθηκαν οἱ Βυζαν-
τινοί πρόγονοί μας καί τό ἐν αἰχμαλωσίᾳ Γένος μας: Μᾶς ἔβγαλαν
τό τούρκικο φακίόλι καί μᾶς φόρεσαν τήν παπική τιάρα. Καί μά-
λιστα μᾶς τήν ἔβαλαν κορόνα. Ὁ βασιλιάς ἦταν καθολικός καί ἡ
βασίλισσα προτεστάντισσα. Καί συνέβη, ἐπίσης τοῦτο τό τρομε-
ρό: Καθολικός βασιλιάς ἦταν οὐσιαστικά ἡ κεφαλή αὐτοκέφαλης
ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας καί ἐπίτροπός του τήν ἀστυνόμευε ὡς
προχθές ἀκόμα. Ἡ συγχώνευση κράτους καί Ἐκκλησίας ἦταν
σχεδόν πλήρης. Ἄλλωστε ἡ ὑπαλληλοποίηση, ὑπό τοῦ κράτους,
τοῦ κλήρου σήμερα ἀποτελεῖ ἀναβίωση παλαιᾶς ἀρχῆς, πού σατα-
νικῶς ἐφαρμόστηκε καί στά Ἑπτάνησα, ὑπό τῆς ἀγγλικῆς κατο-
χῆς, μέ σκοπό τήν ἐξαγορά τοῦ κλήρου καί τήν ὑποταγή τῆς Ἐκ-
κλησίας.

Καί οἱ φράγκοι ἐκάγχασαν τώρα ὅτι ἐφορέσαμε καί τήν παπική
τιάρα καί δουλοφροσύνη μᾶς ἐπερίσσευσε πάντοτε ἐμπρός στά
«ψευδώνυμα φῶτα» τῆς Εὐρώπης, ὅτι ἐπροδώσαμε καί τά πάτρια
ὡς προϊόντα δουλείας, ἔστω καί μέ μεγάλη καθυστέρηση, αἰῶνων
δουλείας, μέ τό Γένος ὅμως ἐλεύθερον ἐσωτερικῶς, πνευματικῶς,
δηλαδή, ἀληθινά ἐλεύθερο, νά ἀγωνίζεται στίς ἀδούλωτες καί ἀ-
προσκύνητες ἐπάξεις τῆς Ρωμιοσύνης, μόνο ἐναντίον ὄλων. Καί
νά νικᾷ.

Ἡ φοβερότερη δουλεία εἶναι νά σέ πείσουν (καί ὑπάρχουν τρό-
ποι πολλοί, μέθοδοι ἄριστοι) ὅτι εἶσαι ἐλεύθερος καί ταυτοχρόνως
νά σέ ἔχουν δεμένο πισθάγκωνα, χωρίς ἐσύ νά τό ἔχεις πάρει εἴ-
δηση. Αὐτό ἀκριβῶς συμβαίνει ἔκτοτε.

Μᾶς κατηγοροῦν, φίλοι μου, γιά μισαλλοδοξία. Ὅτι εἴμαστε
φανατισμένοι, ὑπερβολικοί νά τά βάζουμε ἔτσι μέ τούς φράγκους.
Ὅτι πρέπει νά τά βλέπουμε τά πράγματα ἀντικειμενικά, μέ δι-
καιοσύνη. Νά ξεχάσουμε ὅ,τι ἔγινε καί νά προχωρήσουμε. Τό πο-
τάμι τραβαίει μπροστά. Ἡ ζωῆ τραβαίει μπροστά. Σύμφωνοι. Ἄλ-
λά πῶς συμβαίνει ὄλο ἐμεῖς νά εἴμαστε οἱ χαμένοι; Κι ἂν φταίμε
ἐμεῖς κατά τό ἓνα μέρος, κατά τό ἄλλο ποιός φταίει; Μήπως οἱ
ληστρικές, κατά τόν Κάρολο Ντήλ, ἐπιδρομές τῶν Σταυροφόρων,
πού δέν σταμάτησαν ποτέ; Πού συνεχίζονται ἀκόμα καί σήμερα;

Πῶς νά ξεχάσουμε τίς εἰσβολές τῶν παπικῶν καί τῶν λουθηρο-
καλβίνων στήν ἑλληνική Ἄνατολή καί τά αἴσχη τους, πού ὑπό
διάφορες μορφές τίς ζοῦμε καί στίς μέρες μας;

Κύριοι, δέν εἶμαι ὑπέρ τῆς λήθης. Εἶμαι σαφῶς ὑπέρ τῆς μνή-
μης. Ἡ λήθη εἶναι ὁ θάνατος τῆς ἱστορίας. Ἡ μνήμη εἶναι τό
μεγαλεῖο τῆς. Γιατί βιάζει τίς πύλες τοῦ μέλλοντος, τίς πύλες τῆς
προόδου.

Δέν μισοῦμε κανέναν. Ὅλους τούς ἀγαποῦμε. Εἴμαστε ὑπέρ
τῆς ἀνοιχτῆς κοινωνίας. Αὐτό εἶναι ἡ ὕψιστη ἀρετή τῆς Ρωμιοσύ-
νης, τό οὐσιῶδες στοιχεῖο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῆς οἰκουμεικότη-
τάς του, πού προσφέρει, πού ἡ ζωῆ του ὑπῆρξε μιά συνεχῆς προ-
σφορά πρός ὄλους. Τόν πολύτιμο μαργαρίτη πού παρά τοῦ Θεοῦ ἔ-
λαβε τόν ἔκαμε κοινό κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητος. Πόσοι ὅμως τό ἐκ-
τίμησαν αὐτό; Εἴμαστε ἐκεῖνοι πού ἐχάσαμε τά περισσότερα, πού
συρρικνωθήκαμε ἐπικινδύνως. Πού ἀσφυκτιοῦμε. Πού ἀπειλοῦμα-
στε ἀπό ἐντός καί ἐκτός τῶν τειχῶν. Πού ἐφτάσαμε στίς παραμο-
νές μιᾶς τρίτης ἀλώσεως.

Τό ἀνήκομεν εἰς τήν δύσιν μπορεῖ νά εἶναι μιά καλή πολιτική
ἐπιλογή, ἀλλά νά μή κάνουμε τό τραγικό λάθος νά τή συγχέουμε
μέ τά ἱερά καί ὄσια τοῦ Γένους. Καί νά γινόμαστε Γραικύλοι. Αὐ-
τό εἶναι τό νόημα τῆς θέσεώς μας καί τοῦ ἀγῶνος μας.

Ἐναντίον τῆς καταστάσεως αὐτῆς ἐξεγέρθηκαν «τά ἀσθενῆ»
καί τά «μωρά τοῦ κόσμου». Αὐτά «ἐξελέξατο ὁ Θεός ἵνα» τούς
Γραικύλους «καταισχύνῃ» καί «ἵνα καταισχύνῃ τά ἰσχυρά...». (Α΄
Κορ. ἀ 26-27). Κοσμᾶν Φλαμιᾶτον, Χριστοφόρον Παπουλάκον,
Ἰωάννην Μακρυγιάννην, Ἀλέξανδρον Παπαδιαμάντην, Φώτην
Κόντογλου, τούς φιλοκαλικούς πατέρας, πού δέν ἔκλεισαν, τά μά-
τια μπροστά στό πρωτάκουστο ἐγκλημα τῆς πνευματικῆς, θρη-
σκευτικῆς, κοινωνικῆς καί ἐθνικῆς διαστροφῆς, ἀλλά ἄκαμπτοι
καί ἀπροσκύνητοι συνέχισαν «ἄχρι θανάτου» τό προδομένο Ἐ21 ὡς
πνευματοφόροι πρωτοκαπετάνιοι ἀπό τό «νοητόν ὕψος» τῆς ἀθά-
νατης Ρωμιοσύνης καί κατήγγειλαν δημοσίως ἐνώπιον τῶν ἀρχόν-
των καί τοῦ λαοῦ, ἀλλά καί τῆς συνειδήσεως τοῦ ὑπό νέαν αἰχμα-
λωσίαν Γένους, ἐγκαίρως —καί αὐτό ἔχει σημασία— κατά τήν
φρικτῆν ἐκτέλεσή του τό ἀνοσιούργημα τῶν ξένων «προστατῶν»,
τῶν ξένων εἰσβολέων τυράννων καί τῶν ντόπιων Γραικύλων.

Καί ὁ στρατηγός Μακρυγιάννης, πού τά «Ὁράματα καί θάμα-
τα» στάθηκαν στό λαρύγγι τῶν «Γραικύλων τῆς σήμερον» καί ξε-
ροκαταπίνουν καί ξεροκαταπίνουν καί ξεροκαταπίνουν κι ἀκόμα

νά τό καταπιούν τό «ἀγκάθι». Ἐπνίγηκαν!

Τά «ψευδώνυμα φῶτα», οἱ ψευτοδιαφωτιστές, οἱ ψευτοπροοδευτικοί ἐφρίαζαν. Σχιζοφρενῆ καί ἐπικίνδυνο γιά τήν δημόσια τάξη καί ἀσφάλεια τόν ἔβγαλαν. Ἄπό τά ἐντυπά τους καί τίς τηλεοράσεις τους, τά ραδιόφωνα τους καί τίς ἔδρες τους, ἀπό ὅπου πυροδοτοῦν καθημερινά τά θεμέλια τοῦ ἔθνους καί τῆς κοινωνίας μας, καγγάζουν τήν θρησκοληψία του, τήν συνομιλία του μέ τήν Ὑπεραγία Θεοτόκον, τόν Ἀφέντη τό Χριστό καί τούς ἁγίους. Εἶναι τρελλός! πιάστε τον. Εἶναι ἐπικίνδυνος! δέστε τον. Θέλει, λέει, νά ἔναι ἐλεύθερος, σκοτώστε τον! γιά νά θυμηθοῦμε, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, τόν Καζαντζάκη.

Ἄλλά ἐκεῖνος ἐκοιμήθη πρό πολλοῦ. Δέν ζεῖ πλέον ὁ μακάριος, ὁ εὐλογημένος καί φιλοκαλικός Μακρυγιάννης. Καί ἡ φιλογενής καί φιλορθόδοξη φυλλάδα του, τά «*Ὁράματα...*», τό ἄνθος τῆς σύγχρονης ἐρήμου τοῦ κριματισμένου τούτου τόπου, ἐκυκλοφόρησαν μόλις προσφάτως.

Καί ἐπειδή δέν ἔχουν τόν ἴδιον ἐμπρός των νά τόν χλευάσουν καί νά τόν διασύρουν, χλευάζουν καί διασύρουν τά «*Ὁράματα*» καί τή μνήμη του.

Δέν εἶναι ὁ ἴδιος, λέγουν, στά *Ἀπομνημονεύματα* καί στά «*Ὁράματα*». Εἶναι ἄλλος. Εἶναι ψεῦτες. Εἶναι ὁ ἴδιος κι ἀπαράλλαχτος. Καί τό γνωρίζουν πολύ καλά. Καί τά «*Ὁράματα*» ἀποτελοῦν συνέχεια τῶν *Ἀπομνημονευμάτων*. Ἀπολύτως. Ὁ Μακρυγιάννης δέν ἄλλαξε. Αὐτοί εἶναι ἀνεμοδοῦρες. Αὐτοί ἀλλάζουν. Αὐτοί εἶναι καιροσκόποι καί ἐπικίνδυνοι γιά τό ἔθνος.

Ἐπόφερε καί ὅταν ἐξοῦσε ὁ Μακρυγιάννης ἀπό τά «ψευδώνυμα φῶτα», ἀπό τούς Γραικίλους, καί πολλές φορές κινδύνεψε ἡ ζωή του. Καί θά ἐσάπιζε στά μπουντρούμια αὐτός καί ἡ μνήμη του θά ἔχανόταν ὀλοσχερῶς, ἀλλά ἡ πίστη του τόν ἔσωσε. Πῶς νά μή σωθεῖ ἕνας ἄνθρωπος πού εἶχε τή Χάρη νά μιλάει, πρόσωπο μέ πρόσωπο, μέ τήν Ὑπεραγία Θεοτόκον καί τούς ἁγίους;

«Κύριε παντοδύναμε! Ἐσύ, Κύριε, θά σώσης αὐτό τό ἀθάο ἔθνος. Εἶμαστε ἁμαρτωλοί, εἶσαι Θεός! Ἐλέησέ μας, φώτισέ μας, ἔνωσέ μας καί κίνησέ μας ἐναντίον τοῦ δόλου καί τῆς ἀπάτης τῆς συστηματικῆς τυραγνίας τῆς πατρίδος καί θρησκείας. Εἰς δόξα σου, Κύριε, σηκώνεται ἀπόψε ἡ σημαία τῆς λευτεριάς ἐναντίον τῆς τυραγνίας! Πατριῶτες! Πεθαίνω διά τήν πατρίδα... Δέν μπορῶ, πατρίδα, νά σέ βλέπω τοιούτως καί τῶν σκοτωμένων τά παιδιά καί οἱ γριγές νά διακονοῦν καί τῆς νιές νά τῆς βιάζουν διά κομμάτι

ψωμί εἰς τήν τιμή τους οἱ ἀπατεῶνες τῆς πατρίδος. Γιομάτες οἱ φυλακές ἀπό ἀγωνιστάς καί στά σοκάκια σου διακονοῦν αὐτεῖνοι οἱ ἀγωνισταί, ὅπου χύσανε τό αἷμα τους...» (Κείμενα Μακρυγιάννη ἀπό τό ἀρχεῖο τοῦ Μακρυγιάννη. Ἐπιλογή Ρέα Γαλανάκη. «*Ὁλκός*» (1974), σ.σ. 92-93).

Τό κείμενο εἶναι ἀπό τή διαθήκη του, πού ἔγραψε τήν παραμονή τό βράδυ τῆς ἐξεγέρσεως τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843.

Συναριθμεῖται, λοιπόν, καί τοῦτος ὁ εὐλογημένος μετά τῶν Δικαίων τοῦ Γένους καί μάχεται, συναθλητής, στίς ἴδιες ἐπάλξεις τοῦ φιλοκαλικοῦ κινήματος, πού εἶχεν ἀρχίσει μέ τούς ἁγίους «*Κολλυβάδες*» τό δεύτερο μισό τοῦ 18ου αἰώνα.

Ἄλλά οἱ πρωτομάρτυρες (καί θύματα) τοῦ Ἑλλαδικοῦ κράτους, πού ἐπέθαναν, μετά ἀπό βασάνους, στά μπουντρούμια τῆς ξενομανοῦς νεοσύστατης Ἑλλαδικῆς Πολιτείας, γιά τήν Ὁρθοδοξία καί τό Γένος, γιά τήν Ἀλήθεια, εἶναι ὁ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος καί ὁ Χριστόφορος Παπουλάκος, ἀπό τήν Κεφαλλονία ὁ πρῶτος, ἀπό τό Μοριά ὁ δεύτερος.

Εἶναι οἱ πρῶτοι νεκροί τῆς ψευδωνύμου ἐλευθερίας καί ἀνεξαρτησίας, τοῦ μετακαποδιστριακοῦ ἐκείνου κράτους-προτεκτοράτου, πού θεμελιώθηκε στήν ἄμμο, στό ψέμα, στήν ἀπάτη, στό δόλο καί τή βία ὑπό τῶν ξένων «προστατῶν» καί τῶν ντόπιων Γραικίλων. Καί πάνω στά ἴδια θεμέλια συνεχίζει ἔκτοτε νά στηρίζεται.

Καί δέν τούς ἐσκότωσε μόνο σωματικῶς, τούς ἐσκότωσε καί ἠθικῶς, νά ἐξαφανιστοῦν ὀλοσχερῶς τά ἴχνη των, ὅτι δέν ὑπῆρξαν ποτέ. Ἄγριους κατατρεγμούς· ἐξαπέλυσε κατά τῆς μνήμης των. Τούς ἔχλευασε, τούς διαπόμπευσε, τούς ἐταπεινώσε, ὑπό τούς ἐκκωφαντικούς πάντοτε τυμπανισμούς τῶν Γραικίλων. Ἄς ἀνασύρουμε, λοιπόν, ἀπό τά ἔγκατα τῆς λήθης τοῦ Γραικυλισμοῦ τή μνήμη των καί νά ἔχομε τήν εὐλογία τους.

Ἐάν, φίλοι μου, —καί εἶναι ἀσφαλῶς αὐτό σωστό— στήν ἐποχήν ἐκείνη, τήν ὀθωνική, καί στούς ἱερούς πνευματικούς ἀγῶνες ἀνάγονται καί ἐπικεντρώνονται κυρίως, ὅλα, σχεδόν, τά προβλήματα, πού ἐταλάνισαν, ἀλλά καί ταλανίζουν ἔκτοτε τήν πατρίδα μας καί τήν κοινωνία μας, τότε, βεβαίως, οἱ πρωτοπόροι ἐτοῦτοι ἄντρες τῆς Ἑλλαδικῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως καί σωτηρίας ἀπό τήν λαίλαπα τοῦ Γραικυλισμοῦ καί τοῦ ξενισμοῦ, τῆς ξενομανίας, ἀποτελοῦν τό ἀμετάθετο θεμέλιο ἐπάνω στό ὅποιο πρέπει νά οἰκοδομήσουμε τό μέλλον τοῦ ἔθνους μας. Γιατί ὁ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος καί ὁ Χριστόφορος Παπουλάκος δέν εἶναι μόνο ἐκεῖ-

νοι πού κατήγγειλαν, ὅπως εἶπαμε, τό ἔγκλημα ἐτοῦτο σέ βάρος τοῦ ἔθνους καί τοῦ λαοῦ, μέ ἀποτελέσμα νά πεθάνουν στά μπουντρούμια, ἀλλά ὡς οἱ αὐθεντικότεροι καί μοναδικοί, ἀπό μίαν ἄποψη, φορεῖς τοῦ πνεύματος τοῦ ᾽21 καί τῆς ἀγίας παράδοσης τοῦ Γένους, ὅπως αὐτά βιώθηκαν στούς χρόνους τῆς αἰχμαλωσίας καί τῆς εὐλογημένης ἐπανάστασης, ἀποτελοῦν ταυτοχρόνως καί τήν πιό ἀσφαλῆ μέθοδο ἐρμηνείας ὄλων ὄσων, ἐν τῷ μεταξῦ, προέκυψαν. Εἶναι οἱ πνευματικοί ὁδηγοί, οἱ «στάρετς», πού ἡ φωνή τους ὁμως ἐχάθηκε, δυστυχῶς, στίς ἐρήμους, πού τίς ἐσάρωσαν οἱ σιμούν τοῦ γραικυλισμοῦ.

Ἡ θρησκεία πού ἐνοχλεῖ καί σήμερα καί μάλιστα ἐτέθη σοβαρῶς θέμα ἀπό μερίδα τῆς Βουλῆς πού συζήτησε τό νέο Σύνταγμα μετά τήν ἀλλαγῆ τοῦ πολιτεύματος, τό 1975, ἐνόχλησε καί στόν καταρτισμό τοῦ Συντάγματος τοῦ 1843. Τό ἔθεσαν οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι, πού φωνασκοῦν «ἡ Ἑλλάδα στούς Ἑλληνας» γιά νά καλύψουν τό ξεπούλημα της, πού τό ἔχουν ἤδη διαπραγματευθεῖ. Γράφει ὁ Μακρυγιάννης στά «*Ὁράματα καί θάματα*»

«Ὅταν πιαστήκαμε εἰς τήν Συνέλευση διά τήν θρησκεία, πρὶν αὐτό νά μιληθεῖ, ὄλοι οἱ πρέσβεις θυσίασαν πλῆθος τραπέζια καί χρήματα νά μπορέσουν νά κάμουν τόν σκοπόν τους. Νά μή γένει τίποτας, ἐπιαστήκαμεν ἐκεῖνη τήν ἡμέρα πολύ· ἀπό τήν φιλονικία τήν πολλή λέγει ὁ Μεταξάς νά τό βάλομεν εἰς τόν ψῆφον. Τοῦ λέγω αὐτεῖνοῦ καί ὄσοι ἦταν σύνφωνοι, θρησκεία δέν βαίνομεν εἰς τόν ψῆφον· ὀρθόδοξοι χριστιανοί, νά κομματιαστοῦμεν, δυτικοί καί ἀνατολικοί, ὅτι σήμερα πεθαίνομεν ὄλοι, τούς λέγω, ἐδῶ μέσα. Τότε, χωρίσι νά τήν βάλομεν εἰς τόν ψῆφο, ἔγινε πανψηφεί, καί οἱ περὶ καί οἱ κατὰ δέν μποροῦσαν νά κάμουν ἀλλιῶς· τότε ὄλοι αὐτεῖνοι οἱ βουλῶμενοι, καί ντόπιοι καί ξένοι, μείναν πολὺ νεκρωμένοι καί πολὺ ἀγαναχτισμένοι ἐναντίον μου καί νέρρησαν δολοφονία, καί ὁ Θεός τούς νέκρωσε τήν θέλησὴν τους» (ἐκδ. α' (1983), σ. 59).

Τά αἴσχη πού ἔγιναν σέ βάρος τῆς πίστεως τῶν Πατέρων μας καί τῆς ἀγίας Παράδοσης τοῦ Γένους, καί γιά τά ὅποια πρέπει ἐς αἰεὶ νά ντρέπεται τό ἔθνος, δέν ξανάγιναν, ὄχι δέν ξανάγιναν, ἀδέλφια μου, στίς φρικτότερες στιγμές τῆς δουλείας. Καί ἐάν σηκωνόταν ἀπό τόν τάφο του ὁ Νοταρᾶς καί ὄλοι οἱ ἄγιοι ἐκεῖνοι πρόγονοί μας, θά ἐφώναζαν καί πάλι: «*Τούρκικο φακιόλι! καί πάλι τούρκικο φακιόλι!*». Ἡ ἱστορία τούς ἐδικαίωσεν ἀπολύτως. Ἐκεῖ

μας καταντοῦν κάθε φορά οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι· νά ἐπιλέγουμε τυράννους.

Ἄς τούς δοῦμε ὁμως τώρα ἀπό πιό κοντά. Καί πρῶτα τόν Κοσμᾶ Φλαμιᾶτο, πού ἔφτασε ἐξόριστος στήν ὀθωνική Ἑλλάδα ἀπό τά Ἀγγλοκρατούμενα Ἑπτάνησα.

Ὁ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος γεννήθηκε στά Πουλᾶτα τῆς Σάμης τῆς Κεφαλλονιάς τό 1786 καί ἦταν συνομήλικος, περίπου, τοῦ Παπουλάκου. Λέγεται, ὅτι τό «μικρό» ὄνομά του, «Κοσμᾶς» τό ἐπῆρε ἀπό τόν ἅγιο Κοσμᾶ τόν Αἰτωλό, ἡ δράση καί ἡ μνήμη τοῦ ὁποίου στά Ἑπτάνησα, καί ἰδιαίτερα στήν Κεφαλλονιά, εἶναι γνωστές ἀκόμα καί σήμερα. Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς μαρτύρησε τό 1779, Αὐγούστου 24 στήν ἀλύτρωτη Βόρειο Ἡπειρο καί δέν εἶχαν περάσει παρά ἐφτά χρόνια ὡς τῆ γέννηση τοῦ Φλαμιᾶτου.

Ἦταν αὐτοδίδακτος. Μελετώντας μόνος του ἀπέκτησε σπουδαία παιδεία, κυρίως θεολογική καί ἔγινε γρήγορα ὀνομαστός στό νησί του ὡς δάσκαλος καί ἱεροκήρυκας καί δέν θ' ἀργήσει νά γίνεϊ περίφημος σ' ὄλα τά Ἑπτάνησα λόγῳ τῶν ἀγώνων του ἐκεῖ. Τό γεγονός αὐτό —καί τοῦτο πρέπει νά τό προσέξουμε— δέν τόν ἔκαμε διστακτικό οὔτε στιγμή νά πλησιάσει τόν Παπουλάκο, πού δέν εἶχε μέ τήν ἐννοια τοῦ κόσμου παιδεία, ἀλλά ἦταν ἕνας «παρά», ὡσάν τούς Ἀποστόλους τοῦ Ἰησοῦ, καί νά τόν ἀγκαλιάσει. «*Τά ἀσθενῆ*» καί «*τά μωρά*» τοῦτα «*τοῦ κόσμου*» ἐνίωσαν ἀμέσως τό ἕνα τό ἄλλο, γιατί καί οἱ δύο ἦταν Ἀπόστολοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, πού σημαίνει ὅτι ἦταν «στόφα» Μάρτυρος, ὅτι ἔφεραν μαζί τους τό Σταυρό, πού ἐπρόκειτο νά τούς θανατώσουν.

Τόν πατέρα του τόν ἔλεγαν Ἀνδρέα καί ἦταν δασκαλόπαπας καί εἶχε ἀξιόλογη μόρφωση καί μᾶλλον εἶχε γνωρίσει τόν ἅγιο Κοσμᾶ τόν Αἰτωλό κατὰ τήν παραμονή του στήν Κεφαλλονιά. Ἐκεῖνο ὁμως πού ἔχει ἐδῶ σημασία εἶναι ἡ δική του συμβολή στήν ἀνατροφή τοῦ γιοῦ του, πού, ἀσφαλῶς, ὑπῆρξε σπουδαία καί ἀποφασιστική.

Γρήγορα ὁ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος ἀρχίζει νά κηρύττει στό νησί. Στά κηρύγματά του δέν παραβλέπει τίς ἀγγλικές βαρβαρότητες καί τά δεσμά πού χαλκεύονται γιά τά Ἰόνια νησιά. Ἀντιθέτως πάλι ἀπό ἐνθουσιασμό καί πατριωτισμό. Οἱ Ἀγγλοι τόν συλλαμβάνουν ἐκεῖ γύρω στά 1830 καί τόν κλείνουν στίς φυλακές, ὅπου θά μείνει μικρό διάστημα. Ὁρμητικότερος θά γίνεϊ μετά τήν ἀποφυλάκισή του. Οἱ Ἀγγλοι τώρα ἐπανέρχονται, ἀλλά μέ τό σατανικό ὄπλο τοῦ δόλου καί ὄχι μέ φυλακίσεις καί διώξεις. Προσπα-

θοῦν νά τόν ἐξαγοράσουν. Τοῦ προτείνουν τήν ἔδρα τῶν θεολογικῶν γραμμάτων στήν Ἴόνιο Ἀκαδημία. Τήν ἀπορρίπτει χωρίς δεύτερο λόγο, χωρίς συζήτηση. Δέν πουλáει τήν πίστη του γιά ντοκτοράτα, ἔδρες καί ἀξιώματα. Καί ὅταν τό 1839 οἱ Ἕλληνοὶ ὑποχρεῶνουν μέ νόμο τούς ἱερεῖς νά λογοδοτοῦν σ' αὐτούς, ὁ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος κυκλοφορεῖ προκήρυξη μέ τήν ὁποία ἀσκεῖ αὐστηρότατη κριτική. Συλλαμβάνεται καί πάλι καί ἐξορίζεται. Καί τώρα ἡ ἐξορία του δέν κράτησε, φαίνεται, πολύ, γιατί ὅταν τό 1841 δημοσιεύεται ὁ περιβόητος «ληξιαρχικός» νόμος, πού μετέβαλε ὅλους τούς ἱερεῖς σέ θεράποντες τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς, ὁ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος ὑποκινεῖ σέ ἐπανάσταση τούς φίλους του κληρικούς. Μέ δυό λόγια ὁ Φλαμιᾶτος τώρα ἐξορίζεται μονίμως στήν ὀθωνική Ἑλλάδα. Ἐδρα του ἡ Πάτρα. Ἀπό τή στιγμή αὐτή ἀρχίζει ἡ δεύτερη καί τελευταία περίοδος τῆς ζωῆς του, πού θά τελειώσει στά μουντρούμια.

Ἀπό τήν Πάτρα κάνει κηρυγματικές ἐξορμήσεις. Γρήγορα γίνεται γνωστός καί δημιουργεῖ δεσμούς μέ ἀφιερωμένους, κληρικούς, μοναχούς καί λαϊκούς. Μεταξύ αὐτῶν εἶναι καί ὁ Ἰγνάτιος Λαμπρόπουλος, ἐξέχουσα ἀγωνιστική μορφή. Μέ τόν Χριστόφορο Παπουλάκο γνωρίζεται, γιά πρώτη φορά, στά 1847. Ἡ γνωριμία αὐτή θά τόν ἐνθουσιάσει. Θά τόν συναρπάσει. Ὁ Παπουλάκος τοῦ προκάλεσε ζωνρή ἐντύπωση. Ἐνας ἄλλος «Παπουλάκος», ὁ Ἐπίσκοπος Φλωρίνης Αὐγουστίνος (Καντιώτης), θά γράψει:

« Ἡ φωνή τοῦ Φλαμιᾶτου συνεκλόνησε τόν ἀσκητήν. Οἱ λόγοι του ἦσαν πῦρ εἰς τήν καρδίαν τοῦ Χριστοφόρου. Ὁ Χριστόφορος δέν ἠδύνατο πλέον νά παραμείνη οὔτε μίαν ἡμέραν εἰς τήν σκήτην του. Τόν ἐκάλει ἡ φωνή τοῦ καθήκοντος. Ἐγκαταλείπει τό ἀσκητήριον καί ρίπεται εἰς τόν ἀγῶνα. Περιοδεύει τήν ὑπαιθρον. Κηρύττει εἰς τόν λαόν. Τό κήρυγμά του εἶχε κάτι ἀπό τό κήρυγμα τῶν ἀλιέων τῆς Γαλιλαίας. Εἶχε Πνεῦμα Ἁγίου. Παρόμοιον μέ τό κήρυγμα Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Ὅ,τι ἠσθάνετο ἡ καρδία του τό ἐξέφραζε κατά τόν ἀπλούστερον τρόπον. Τό θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκήρυττε. Πρόσωπον ἀνθρώπου δέν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν. Οἱ τρανοὶ τῆς γῆς δέν ἠδύναντο νά τόν πτοήσουν. Εἶχε λάβει τήν μεγάλην του ἀπόφασιν: Νά μαρτυρήσῃ ὑπέρ τῆς ἀληθείας μιμούμενος τόν Θεάνθρωπον, Ὅστις ἐνώπιον Πιλάτου διεκήρυξεν: "Ἐγὼ εἰς τοῦτο γενένημαι καί εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τόν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ" (Ἰωάν. 18, 37)»

(«Χριστιανική Σπίθα», Κοζάνη, Δεκέμβριος 1952).

Ὁ ἀγώνας τους εἶναι κοινός. Ὅχι ἀντιδυναστικός. Οἱ στόχοι τους εἶναι σαφεῖς καί ταυτίζονται ἀπολύτως μέ ἐκείνους τῆς «Φιλορθόδοξης Ἐταιρείας», τῆς ὁποίας στελέχη, μεταξύ τῶν ἄλλων, εἶναι ὁ Νικήτας Σταματελόπουλος καί ὁ νεώτερος ἀδερφός τοῦ Ἰωάννη Καποδίστρια, Γεώργιος, μέγας θεωρητικός τῆς δέ ὁ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος. Ἡ «Φιλορθόδοξη Ἐταιρεία», πού εἶχε ἀποκτήσει μεγάλη δύναμη στούς κόλπους τοῦ λαοῦ καί ὄλων τῶν πατριωτῶν, εἶναι σαφῶς ρωσόφιλη, ἀλλά δέν ἔχει πολιτικούς σκοπούς. Οἱ σκοποὶ τῆς εἶναι καθαρῶς πνευματικοί καί μόνο λόγω «ὁμοδοξίας» προσβλέπει πρὸς τήν Ρωσία, ὅπως, ἄλλωστε, συνέβαινε καί κατά τούς χρόνους τῆς δουλείας μέ τούς πατριώτες ἀγωνιστές καί τό σύνολο τοῦ ὑπόδουλου λαοῦ. Οἱ στόχοι τῆς εἶναι: Ἡ Ἑλλαδική Ἐκκλησία νά ἐπανέλθει στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ὁ Ὄθωνας νά βαπτισθεῖ ὀρθόδοξος, νά σταματήσουν οἱ προδοσίες εἰς βάρος τῆς πίστεως καί τοῦ λαοῦ καί νά ἐπαναστατήσουν τὰ Ἴόνια Νησιά κατά τῆς ἀγγλικῆς τυραννίας.

Πρέπει ἐδῶ νά σημειωθεῖ, ὅτι, ἐνῶ ἀγωνίζεται στό Ἑλλαδικό κράτος, δέν κόβει οὔτε μιά στιγμή τούς δεσμούς του μέ τούς φίλους του καί συναγωνιστές του στά Ἑπτάνησα.

Ὁ Φλαμιᾶτος ἀποκτᾶ δικό του δημοσιογραφικό ὄργανο, τήν «Φωνή τῆς Ὁρθοδοξίας». Μπορεῖ τώρα νά διαδίδει καλύτερα τίς ιδέες του καί νά γίνονται γνωστές σέ εὐρύτερα στρώματα τοῦ λαοῦ.

Ὁ Φλαμιᾶτος ὁμως γίνεται ἡ ψυχὴ τῆς «Φιλορθόδοξης Ἐταιρείας», στήν ὁποία δίνει καινούργια λάμψη καί ἀκατάβλητη ἀγωνιστικότητα.

Ὅλα αὐτά ἦταν φυσικό νά προκαλέσουν δυτικούς καί δυτικόφιλους. Ἡ σύγκρουση ἦταν μοιραία. Ἡ «Φιλορθόδοξη Ἐταιρεία» εἶχε ἀπλωθεῖ σ' ὅλη τή χώρα. Εἶχε γίνει ἐπικίνδυνη, κυρίως ὅταν φανερά πιά προκαλεῖ μέ μιά γενική συνέλευση, πού συγκαλεῖ ἀρχές Μαΐου 1851 στό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου στά Καλάβρυτα.

Τό κράτος ἐπεμβαίνει κεραυνοβόλα καί συλλαμβάνεται ὁ Φλαμιᾶτος, καθώς καί πολλοὶ ἄλλοι. Φυλακίζεται στά μουντρούμια τοῦ Ρίο. Ἐκεῖ μέσα ἐγινε μοναχός καί ἐκεῖ μέσα πέθανε τό 1852 μήνα Ἀπρίλιο, Ἄνοιξη ὅπως καί τώρα, μετά ἀπό μύριους βασάνους.

Στή φυλλάδα του «Λόγος αὐτοσχέδιος καί συνοπτικός», πού

τυπώθηκε τό 1840, δώδεκα χρόνια πρό τοῦ Μαρτυρίου του, διαβά-
ζουμε:

*«...ἡ Διοίκησις ἔχει τήν δύναμιν τῶν ὄπλων καί ἡμπορεῖ νά
πράξῃ ὅτι καί ἂν θέλῃ. Τά ἐδικά μας πράγματα, ἂν θέλῃ
προσφέρωμεν θεληματικῶς καί εἰς αὐτά δίδομεν ὅποιαν κα-
ταγραφὴν θέλει, ἀλλ' ὄχι ποτέ εἰς τά ἱερά καί ἐκκλησιαστι-
κά, τά ὅποια οὔτε Ἀρχιερεῦς, οὔτε Σύνοδος ἐπισκόπων, καί
πολλῶ μᾶλλον ἄνθρωποι λαϊκοί καί κοσμική ἐξουσία δέν ἔ-
χει ποτέ τό δικαίωμα... νά ἀρπάξῃ καί οἰκειοποιηθῇ.*

*Ἐάν ὁμως φοβηρίση, διά τήν εἰς τοῦτο παρακοήν μας,
φυλακισμόν ἢ ἄλλην παιδείαν, τότε ἀποκρινόμεθα ὅτι εἴμε-
θα πρό πολλοῦ προητοιμασμένοι εἰς τοῦτο, καί ὄχι μόνον
δεχόμεθα καί ὑποφέρουν κάθε βάσανον διά τήν πίστιν, ἀλλά
καί αὐτόν τόν θάνατον...».*

Ἡ συνέπειά του ἦταν ἀπόλυτη. Ἦταν συνέπεια καί στάση Μάρ-
τυρος.

Ἄλλά ὁ σεισμός συνεχίζεται. Πιό δυνατός, πιό ἰσχυρός τώρα.
Τό Ἑλλαδικό ἐκεῖνο κρατίδιο κυριολεκτικῶς συγκλονίζεται.
Κινδυνεύει! Οἱ Γραικύλοι ἀνησυχοῦν. Τούς καταλαμβάνει πανι-
κός, ἀγωνία θανάτου. Τί θά γίνουν τώρα χωρίς τούς προστάτες; Τό
φτωχό τριβῶνιον, τό τριμμένο ράσο ἑνός καλογήρου ἔχει ὑψωθεῖ
τρόπαιο στό κριματισμένο σαρκίον του. Καί ἐκεῖνο σφαδάζει ὑπό
τό αὐστηρό βλέμμα τοῦ φοβεροῦ γέροντος.

Ὅταν, φίλοι μου, ὅταν τόν Ἀπρίλιο 1852 ξεψυχοῦσε στά
μπουντρούμια τοῦ Ρίο ὁ πρωτομάρτυρας (καί θῦμα) τοῦ Ἑλλαδι-
σμοῦ Κοσμᾶς Φλαμιᾶτος, τό νέο, τό μετεπαναστατικό φιλοκαλικό
κίνημα φούντωνε διά τοῦ Χριστοφόρου Παπουλάκου. Ἀκριβῶς
τό ἔτος αὐτό, τό 1852, 15 Μαΐου, ἡ Ἱερά Σύνοδος, μέ ἐγκύκλιό
της, καταγγέλλει τόν Παπουλάκο «ὡς διαστροφέα τῆς γνησίας δι-
δασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου». Καί 11 μόλις μέρες μετά, 26 Μαΐου, ἐ-
ξαπολύει νέα ἐγκύκλιο μέ ἀνάλογο περιεχόμενο, ἐνῶ 14 μέρες ἀρ-
γότερα, 9 Ἰουνίου, ἀκολουθεῖ τρίτη ἐγκύκλιος.

Στίς ἐνέργειες αὐτές τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὑποβολέας εἶναι ὁ
Καΐσαρ, τό κράτος, διότι τό κίνημα τοῦ Παπουλάκου ἔχει ἀρχίσει
νά παίρνει ἐπικίνδυνες διαστάσεις. Φυσικά καί ἡ Ἱερά Σύνοδος, ὑ-
πάλληλος ἐξουσία τοῦ κράτους, σφοδρῶς ἐπιθυμοῦσε τήν δίωξη
καί ἐξόντωση τοῦ Παπουλάκου.

Παπουλάκος: φωνή λαοῦ. Δι' αὐτοῦ ὁμιλεῖ καί ἐξεγείρεται τό
ἔνστικτο, τό ἀλάνθαστο ἔνστικτο τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος βλέπει νά

προδίδεται καθημερινῶς. Ἡ δική του φωνή ἀποτελεῖ τήν συνι-
σταμένη τῆς λαϊκῆς διαμαρτυρίας καί ἐξεγέρσεως. Αὐτός εἶναι τό
ἀληθινό 1843, ἡ ἀληθινή 3η Σεπτεμβρίου, τό ἀληθινό Σύνταγμα
τοῦ κράτους, ἡ φωνή τοῦ ἔθνους. Δι' αὐτοῦ μιλοῦσε τό ἐν αἵμα-
λωσίᾳ Γένος, οἱ τεθνεῶτες προπάτορες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῆς Ρω-
μιοσύνης. Οἱ δίκαιοι πρόγονοί μας, οἱ πατέρες μας, τό «ἄθῶο», γιά
νά θυμηθοῦμε καί πάλι τόν Μακρυγιάννη, ἑλληνικόν ἔθνος, τό
πνεῦμα τῆς προδομένης ἐπανάστασης, πού τώρα εἶχε ὑποταγεῖ, εἶ-
χε βουλευτεῖ στά καλούδια τῆς ἐξουσίας, κουρασμένο πιά καί ἀπό
τά προαιώνια πάθη τῆς φυλῆς. Ἀρκετά, βουλευτεῖτε ὅπως μπορεῖτε
καί βλέπουμε. Εἶχε καί τοῦτο τά δίκια του. Κι ὁ Παπουλάκος ὁμως
τά δικά του.

Ψευδοδιαφωτιστές τοῦ βρίσκουνε τό πάτημα τῆς ἀγραμματοσύ-
νης καί τόν λοιδοροῦν. Καί τόν χλευάζουν «καί ἄθεα γράμματα»,
τά ψευδώνυμα φῶτα. Ἀλλά διά τοῦ Παπουλάκου μίλησε ὁ Θεός.
Καί ὁ Θεός δέν ἔχει ἀποκλειστικῶς προτίμηση στοὺς μορφωμέ-
νους. Κι ἂν τό ἔθνος ἄκουγε τούς μορφωμένους, τόν Κοραῆ, τόν
Μαυροκορδάτο, τόν Ἰγνάτιο καί ἄλλους, ἀκόμα θά ἔχε στό σβέρ-
κο του τόν Ὀθωμανό. Εὐτυχῶς καί ἄκουσε τούς «ἀγράμματους»,
τόν Κολοκοτρώνη, τόν Καραϊσκάκη, τόν Μακρυγιάννη κι ὄλους
τούς καπεταναίους του.

*«Χριστιανοί. Εἶμαι τό ἴδιο ἁμαρτωλός σάν καί σᾶς καί κανέ-
νας δέν εἶναι ἅγιος. Τά κρίματά μας ξεπερνᾶνε καί τήν ἄμμο
τῆς θαλάσσης κι οὔτε κἂν ὑποψιαζόμαστε κάθε φορά πού θά
κολαστοῦμε. Γιά τοῦτο ἕνας δρόμος μᾶς μένει πρὸς σωτη-
ρία: Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ... Νά μάθετε γράμματα τά παιδιά
σας, ἀλλά νά τά μάθετε γράμματα τοῦ Θεοῦ κι ὄχι γράμματα
τοῦ διαβόλου. Ὑπάρχουνε δυό λογιῶ γράμματα, ἀδέρφια
μου, τα θεοτικά γράμματα καί τ' ἄθεα γράμματα. Ὁ πατέρας
τοῦ ἔθνους, ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, μᾶς ὀρμήνευε νά
μαθαίνουμε γράμματα, ἀλλά μᾶς δίδαξε ν' ἀκονίζουμε τό
μυαλό μας στό ἀκόνι τοῦ Χριστοῦ. Γιατί νά μὴν ἀρματώ-
σουμε τά παιδιά μας μέ τ' ἄρματα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά τά
φορτώνουμε μέ τά σύνεργα τοῦ διαβόλου; Τ' ἄθεα γράμματα
εἶναι ἡ ρίζα κάθε συμφορᾶς, Χριστιανοί μου. Σ' αὐτά ἔχουνε
θεμελιωθεῖ ὄλου τοῦ κόσμου οἱ συμφορές. Αὐτά πασχίζουν
νά σβύσουν ἀπό τά μάτια μας τήν ἄγια ὄψη τοῦ Χριστοῦ μας
κι αὐτά μᾶς μαθαίνουνε πῶς χρειαίει μας εἶναι τό μίσος κι ὁ
φτόνος κι ὄχι ἡ ἀγάπη κι ἡ ἐλεημοσύνη. Μιλλιούνια ἂν-*

θρώποι πλανήθηκαν ἀπ' αὐτή τήν ξεγελάστρα μάθηση, κι ἀκουμπήσαν ἀπάνω της, γιά νά κοιμηθοῦν ξέγνοιαστοι. Δέν τό κατάφεραν ὅμως. Τούς ξύπνησαν τά οὐρλιάσματα τοῦ πολέμου καί τοῦ ἀφανισμοῦ. Τό τέλος καί τό δικό τους καί τῶν παιδιῶν τους καί τῶν παιδιῶν τῶν παιδιῶν τους, στάθηκε πιά φοβερό. Τέτοια γνώση εἶναι καρπός τῆς περηφάνειας, πού εἶναι τό πιά θανάσιμο κρίμα, εἶναι τό ψήλωμα τοῦ νοῦ, εἶναι κατάρα Θεοῦ, πού στέλνει ὀλίσια στήν κόλαση καί θά μεταλλάξει καί τούτη τή γῆς σέ κόλαση. Αὐτά τ' ἄθεα γράμματα πᾶνε νά ξεράνουνε καί τό δέντρο τῆς λευτεριάς, τ' ἄθεα γράμματα παραμέρισαν τούς ἄγιους καί τούς ἀγωνιστές καί βάλανε στό κεφάλι τοῦ ἔθνους, ξένους κι ἄπιστους γραμματισμένους, πού πᾶνε νά νοθέψουνε τή ζωή μας. Τ' ἄθεα γράμματα κόπανε τό δρόμο τοῦ ἔθνους καί τ' ἀποδοῶνε νά χαρεῖ τή λευτεριά του. Εἶναι ντροπή μας, ἕνα γένος πού μέ τό αἷμα του πύργωσε τή λευτεριά του, πού πορπάτησε τή δύσκολη ἀνηφοριά, νά παραδεχτεῖ πώς δέν μπορεῖ νά πορπάτησει στόν ἴσιο δρόμο ἅμα εἰρήνεψε κι ὅτι δέν ξέρουμε μεις νά σιγυρίσουμε τό σπίτι, πού μέ τό αἷμά μας λευτερώσαμε, ἀλλά ξέρουν νά τό σιγυρίσουν ἐκεῖνοι πού δέν πολέμησαν, ἐκεῖνοι πού δέ πίστεψαν στόν ἀγῶνα, ἐκεῖνοι πού πᾶνε νά μᾶς ἀποκόψουνε ἀπό τό Χριστό, καί πασχίζουμε νά μᾶς ρίξουνε στή σκλαβιά ἄλλων ἀφεντάδων, ποῦναι πιά δαιμονισμένοι ἀπό τούς Τούρκους...» (Περ. «Σύνδεσμος» Καλαμάτα, Δεκέμβριος '84, τ. 177).

Σάν νά ἀκούω τόν ἴδιο τόν ἅγιο Κοσμᾶ.

Ὁ Παπουλάκος εἶναι ἐναντίον τῶν ἄθεων γραμμάτων καί ὄχι τῶν γραμμάτων, τῆς μορφώσεως. Ἡ παιδεία πού ζητάει εἶναι παιδεία χριστοκεντρική. Δέν θέλει παιδεία ἄθεη, ὕλιστική, πού ὀδηγεῖ στήν ἐκμετάλλευση καί τήν ἀποθηρίωση τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς ζωῆς, ὅπως ἀποθηριωμένη καί ὕλιστική εἶναι σήμερα ἡ παιδεία μας καί ἦταν ἀσφαλῶς καί χθές.

Ἡ παιδεία τῶν φιλοκαλικῶν Πατέρων, τοῦ ἀληθινοῦ διαφωτισμοῦ τῆς Ρωμοσύνης, τήν ὁποῖαν ἀντιπαρέθεσαν ἐναντι ἐκείνης τῶν δυτικοφρόνων, τῶν Γραικύλων, εἶναι παιδεία κατά Χριστόν, γράμματα θεοτικά. Γι' αὐτήν τήν παιδεία διώχτηκαν, χλευάστηκαν, θανατώθηκαν.

Τό φιλοκαλικόν κίνημα ἐμπνέεται ἀπό τό κοινοβιακόν ἰδεῶδες τῆς ἁγίας ἐλληνορθόδοξης παράδοσης καί ἀπό τά μέσα τοῦ 18ου

αἰῶνα ὑψώνεται ἐναντίον τοῦ ἰδεολογικοῦ λαθρεμπορίου καί τῆς ἐξαχρείωσεως τῶν «ψευδωνύμων φώτων», πού εἰσβάλλουν στήν ὑπόδουλη ἐλληνική Ἐνατολή μέ τήν ἄρματωσιά τοῦ διαβόλου.

Ὅπως ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, ἔτσι κι ὁ Παπουλάκος χτυπάει ἀλύπητα τήν πολυτέλεια καί τόν πλοῦτο:

«... Ὅποιος σᾶς λέει, πώς τό πολύ βιός εἶναι εὐλογία Θεοῦ, σᾶς ξεγελά. Τό χρυσάφι εἶναι ἡ μεγάλη ἄρματωσιά τοῦ σατανᾶ κι αὐτό σπρώχνει στή μοιχεία, στήν ἀπονιά καί τό φόνο...»

Κι ὁ ἅγιος Κοσμᾶς βλέποντας μέ τήν προφητική του διαίσθηση τίς διαμορφούμενες νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες στήν Εὐρώπη καί στίς ἀποικίες της στήν Ἐνατολή, τήν ἐξαχρείωση τοῦ θηρίου τῆς Ἀποκαλύψεως, καλεῖ τά μέλη τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς κοινότητας σέ ἀποχή, προβάλλοντας τό κοινοβιακό ἰδεῶδες. «Ψυχή καί Χριστός σᾶς χρειάζονται», λέει. Εἶναι τό θεμελιακό αἷτημα τῆς ἀσκητικοκοινοβιακῆς μας παράδοσης, ἡ ἀπόρριψη τοῦ ὁποῖου ἀποτελεῖ τήν βδελυρότερη πράξη σέ βάρος τοῦ Γένους, πού ἀνοίγει τήν Κερκόπορτα ἀπό τήν ὁποῖα ἐν θριάμβῳ θά εἰσέλθει τό θηρίο.

Γεννήθηκε σ' ἕνα χωριό τῶν Καλαβρύτων, τά Ἄρμπουνα, τό 1780 ἢ τό 1790 καί τ' ὄνομά του ἦταν Χριστόφορος Παναγιωτόπουλος ἢ Χριστοπανάγος. Ὁ λαός ὅμως θά τοῦ χαρίσει τό δικό του ὄνομα: Παπουλάκος ἢ Παπουλάκης, γιατί ἦταν ἤδη μέγας —πάνω ἀπό 65 ἐτῶν— ὅταν ἀρχίζει τή δράση του. Ἦταν κοντακιανός μέ γενειάδα, ἀλλά εἶχε ἀστραφτερό καί διαπεραστικό βλέμμα. Ἐπίσης τή χάρη τοῦ λόγου. «Ἡ φωνή του ἐλάμβανε ἐνώπιον τοῦ συγκεντρωμένου πλήθους... ἰδιαίτερον τόνον καί ἔντασιν νεανικήν», παρατηρεῖ μελετητής του.

«Ὁ λόγος τοῦ Παπουλάκου ἦτο πεπυρακτωμένος σίδηρος. Ἡ ἀδικία τόν συνετάρασε. Ὁ ἅγιος ἀσκητής ἐπεῖνα καί ἐδίψα τήν δικαιοσύνην. Ὅταν κατά τήν περιοδείαν του ἔβλεπε τούς φιλαργύρους καί πλεονέκτας πλουσίους νά τυραννοῦν καί νά βασανίζουν τόν πτωχόν λαόν χειρότερον ἀπ' ὅ,τι τόν ἐτυράνουν καί τόν ἐβασάνιζον οἱ μπέηδες καί οἱ πασᾶδες τῶν Τούρκων, ἡ φωνή τοῦ Παπουλάκου ὑψώνετο καί ἐστηλίτευε τούς ἀδικοῦντας. Ἡ ἠχώ τῶν λόγων του φθάνει μέχρι ἡμῶν. «Εἰσθε —ἔλεγε πρὸς αὐτούς— φονιάδες! Ἀφοῦ τούς ἀφαιρεῖτε τά μέσα πού ζοῦνε, δέν τούς σκοτώνετε; Κάνετε κάτι χειρότερον. Δίνετε μαχαιριές εἰς τό σῶμα

τοῦ Χριστοῦ μας. Σῶμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι οἱ πτωχοί. Κάθε ἀδικία κατ' αὐτῶν εἶνε καί ἓνα καρφί εἰς τὰ πόδια Του... Σταυρωταί!". "Ἄλλοτε, ὅταν ἔβλεπε τοὺς γραμματισμένους πού ἤρχοντο ἀπὸ τὰ Πανεπιστήμια τῆς Δύσεως νά περιφρονοῦν τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν καί μέ τὴν σφαλερὰν διδασκαλίαν των καί μέ τὸν ἀνήθικον βίον των νά γίνονται σκάνδαλον, κάκιστον παράδειγμα εἰς τὸν λαόν, ὁ ἀσκητὴς ἤλεγχε δριμύτατα καί συχνά ἔλεγε: Τ' ἄθεα γράμματα, θά καταστρέψουν τὸν τόπον μας. Ἄληθῶς! Φωνὴ προφητικῆ. Τ' ἄθεα γράμματα! Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος τοῦ ἔθνους. Προτιμῶ βοσκόν ἀγράμματον, παρά ἄθεον ἐπιστήμονα. Ὁ πρῶτος φονεὺ εἰς σώματα. Ὁ δεῦτερος ψυχραίνει τὴν πίστιν, φονεὺ εἰς ψυχάς, ἀποχωρίζει αὐτάς ἀπὸ τὸν Θεόν, δημιουργεῖ ἀπιστον νεότητα, τῆς ὁποίας ὑπάρχει τι ἄλλο μεγαλύτερον κακόν; Ὁ ἀσκητὴς ἀκόμη δέν ὑπέφερε νά βλέπῃ τοὺς χριστιανούς νά τρέχουν εἰς τὰ δικαστήρια καί διὰ πλεόν τιποτένια πράγματα νά ὀρκίζονται. Ἐθεώρει τὸν ὄρκον, ὅπως καί εἶνε, ἀντίθετον πρὸς τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. 5, 34). "Τέσσεροι βαγγελιστάδες -- ἔλεγεν εἰς ἓνα λόγον του πού ἐξεφώνησε τὸ 1851 -- ἔγραψαν τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ καί εἶπαν: οὐ μὴ ὀμώσῃς τὸ ὄνομα Κυρίου, οὔτε εἰς τὸν οὐρανόν, οὔτε ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε στ' ἀστέρια, οὔτε στό κεφάλι σου, γιατί τὸ Θεό δέν τὸν εἶδες... οὔτε στό κεφάλι σου, γιατί οὔτε μία τρίχα οὔτε μαῦρη οὔτε ἄσπρη μπορείς νά κάμῃς καί δέν τ' ὀρίζεις. Καί τοῦτον τὸν Νόμον τὸν ἀκοῦμε, ὅταν λέμε στήν ἐκκλησίαν τὸ Βαγγέλιο ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶ ἐκ τοῦ Μάρκου. Ἄμ τὸν ὄρκον πού σᾶς λένε οἱ κριτές νά κάνετε, ἐκ τοῦ κατὰ ποίου Νόμο εἶνε;...". Ὁ κήρυκας τοῦ Θεοῦ ἦτο ἀκόμη κατὰ τῶν διαζυγίων, κατὰ τῆς πολυτέλειας, κατὰ τῆς κλοπῆς, κατὰ τῆς μαγείας. "Ὅσοι -- ἔλεγε -- πηγαίνετε εἰς τοὺς μάγους ἔχετε "λιψή τὴν πίστη".

Ἄλλὰ ὑπὲρ ὅλα τὰ θέματα, τὸν συνεκίνει βαθύτατα ἡ Ὁρθοδοξία. Δι' αὐτὴν ἔζη καί ἀνέπνεεν ὁ Παπουλάκος. Οἱ αἵρετικοί, οἱ ὁποῖοι μέ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἤλθον καί ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα καί κατέλαβον ὑψίστας θέσεις, ἦσαν ἐπικίνδυνοι διὰ τὸν ὀρθόδοξον λαόν. Ὀλίγοι ἦσαν, ἀλλὰ ἠδύναντο νά κάμουν μεγάλο κακό. Καί ἔλεγε χαρακτηριστικῶς: Ἐνα ψωριασμένο γίδι φθάνει νά κολλήσῃ ὅλο τὸ κοπάδι...» (Αὐγουστίνος (Καντιώτης), ὄπ. παρ.).

Εἶχε πλούσιες ὄλες τίς ἀρετές ἐνός λαϊκοῦ πνευματικοῦ ἡγέτη, πού μέ ἓνα νεῦμα του συναγείρει τὰ πλήθη. Φοροῦσε ράσο χοντρό, καλογερικό σκούφο καί κρατοῦσε πατερίτσα, εἶδος μπαστουνοῦ, μαγκούρας, πού στήν κορυφή τῆς εἶχε σταυρό. Γεγονός πού ὑποδηλώνει ὅτι ἦταν ἀφιερωμένος, ἔτοιμος νά ἀνεβεῖ τὸ σταυρό, ὅπως ὁ Κύριος. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συνέβαινε καί μέ τὸν ἅγιο Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλό· πού ὅπου ἐδίδασκε στεκόταν πάντα μπροστά σ' ἓνα ξύλινο σταυρό. Προειδοποίησε σαφέστατη πρὸς τοὺς ἐχθρούς, ὅτι ἦταν προετοιμασμένος γιὰ τὸν θάνατο. Αὐτὸ τὸ νόημα εἶχε γιὰ τοὺς φιλοκαλικούς πατέρες ὁ σταυρός.

Κατὰ πάντα καί διὰ πάντα ὁ Παπουλάκος ἦταν ἡ συνέχεια τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Μόνο αὐτοὶ συνήγειραν τὰ πλήθη καί τὰ ἔστρεψαν κατὰ τῶν εἰσβολῶν βαρβάρων, πού ὑπὸ διάφορες μορφές ἀπειλοῦσαν τὴν φυλετικὴ καί πνευματικὴ ὑπόστασι τοῦ ἔθνους.

Ἡ ἀκτημοσύνη του καί ἡ φιλανθρωπία του ἦταν μνημειώδεις. Γεωργός καί χασάπης ὡς λαϊκός, ὅλα τὰ περιουσιακά του στοιχεῖα τὰ μοίρασε στ' ἀδέρφια του καί στοὺς φτωχοὺς. Τοὺς φτωχοὺς τοὺς ἔλεοῦσε πάντοτε καί ποτέ δέν τοὺς ξέχασε ὡς τὸ τέλος τοῦ βίου του. Ἔτσι τ' ὄνομά του ἄρχισε νά γίνεται γνωστὸ καί καθημερινὰ συγκινοῦσε τὸ λαὸ ὅλο καί περισσότερο.

Μετὰ ἀπὸ μικρὴ παραμονὴ στό Μέγα Σπήλαιο καί τίς πρῶτες περιοδεῖες στήν περιοχὴ, γυρίζει στό χωριό του, τὰ Ἄρμπουνα, καί πῶ πάνω, στό βουνό Γκαμήλα, ἔχτισε ἓνα μοναστηράκι ἀφιερωμένο στήν Κοίμησι τῆς Θεοτόκου, πού ὑπάρχει καί λειτουργεῖται καί σήμερα. Ἐκεῖ μόνασε ὡς τὸ 1847. Ἀπὸ τὸ χρόνο αὐτὸ ἀρχίζει τὸ ἱεραποστολικὸ καί ἔθνικὸ του ἔργο, πού γρήγορα ἐπῆρε τίς διαστάσεις ἐξεγέρσεως.

«Ὅσο πῶ ταπεινὴ εἶναι μιὰ δουλειά, τόσο πῶ χρειάζουμένη εἶναι ἡ γνώση. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι οὔτε τέχνη, οὔτε γνώση, ἀλλὰ φῶς... Ὁ λόγος... τοῦ Χριστοῦ δέν ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ γιὰ νά θρέψῃ μονάχα τοὺς γραμματισμένους, ἀλλὰ καί τοὺς ἀγράμματος. Κι ἂν εἶν' ἀλήθεια αὐτό πού λέω καί μπορεί ὁ σπόρος τοῦ Χριστοῦ νά καρπίσει καί στό μυαλό τοῦ ἀγράμματος, τότες γιατί αὐτός ὁ ἀγράμματος, ποῦναι ἀγαθὴ γῆς, δέν μπορεί νά μοιράσει καί σ' ἄλλους τὸν καρπὸ αὐτῆς τῆς καλῆς σπορᾶς;».

«Ὁ κόσμος καί στά παλιά τὰ χρόνια καί στίς μέρες μας δέν πίστεψε ποτέ στά λόγια, μακάρι νά βγαίνανε ἀπὸ τῶν πῶ

σοφῶν τὰ χεῖλη... Ὁ κόσμος πιστεύει τὸν ἄνθρωπο, πού μέ τῇ ζωῇ του γίνεται παράδειγμα καί τὸν φωτίζει. Ὁ Χριστός μας δέν ἀποζήτησε τοὺς σοφοὺς νά πᾶν σιμά του, ἀλλὰ τὰ παιδιά...».

Ὁλόκληρο τὸ κράτος κινητοποιεῖται μέ ὅλα τὰ μέσα, καί σατανικά σχέδια χαλκεύονται γιὰ τὴν σύλληψη τοῦ Παπουλάκου. Ἀκόμα καί τὸν Ἰούδα βρίσκουν πού θά τὸν παραδώσει στοὺς Γραικύλους καί τὸν ὁποῖον πληρώνουν ἀδρά. Εἶναι ὁ Παπαβασίλαρος, ὁ πιό ἔμπιστος φίλος τοῦ Παπουλάκου. 1852, Ἰουνίου 24 βρίσκεται στὰ χέρια τῆς ἐξουσίας. Πέρασε ἀνήκουστα μαρτύρια στὰ χέρια τῶν Γραικύλων. Χλευάστηκε, προπηλακίστηκε, βασανίστηκε. Ἐνα δέν μπόρεσαν νά κάμουν, γιατί δέν ἦταν στό χέρι τους· νά τὸν ξεριζώσουν ἀπὸ τὴν καρδιά τοῦ λαοῦ. Ἐκεῖ τὸν βρῆκε καί ἀπὸ ἐκεῖ ἐμπνεύστηκε τὸ θαυμάσιο ἀπόκτημα τῆς Λογοτεχνίας μας ὁ ἀείμνηστος φιλοκαλικὸς Κωστής Μπαστιάς. Ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ 1861, Ἰανουαρίου 18, ἐγκλειστος στό μοναστήρι τῆς Παναχράντου στὴν Ἄνδρο. Σήμερα γνωρίζουμε ὅτι προηγουμένως εἶχε ἐγκλεισθεῖ στό μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία Σαντορίνης.